

PROGRAMSKA DEKLARACIJA

PROGRAMSKA DEKLARACIJA

Polazeći od ciljeva i načela utvrđenih dosadašnjim programskim deklaracijama, sa željom da i u predstojećem periodu budemo aktualni, dosljedni i inovativni i damo odgovore na sva važnija pitanja i da svoju politiku prilagođavamo vremenu i prilikama u kojima djelujemo, **Peti kongres SDA je 26. maja 2009. godine u Sarajevu usvojio**

PROGRAMSKU DEKLARACIJU PETOG KONGRESA SDA

Sa vjerom u Boga i željom da se pridržavamo moralnih vrijednosti koje proizlaze iz temeljnih vjerskih i etičkih načela,

Polazeći od našeg glavnog cilja – izgradnje suverene i cjelovite, demokratske, sekularne i prosperitetne Bosne i Hercegovine države ravnopravnih naroda i građana na cijelom njenom teritoriju *te zaštite teritorijalnog integriteta i suvereniteta Bosne i Hercegovine;*

Svjesni da je Bosna i Hercegovina naša zajednička država i da mora biti uređena po mjeri svih njenih građana i naroda – Bošnjaka, Srba, Hrvata, nacionalnih manjina i ostalih građana;

Sa željom da sadašnje i buduće generacije žive u miru i prosperitetu, uz poštivanje ljudskih prava i sloboda, međusobno uvažavanje i toleranciju gradeći jedinstvo bh. različitosti sa ciljem da naše razlike budu naše prednosti i bogatstvo a ne razlozi za podjele i sukobe,

Uvjereni da unutarne probleme i otvorena pitanja možemo i treba da rješavamo u skladu sa demokratskim principima – dijalogom, dogovorom i principijelnim kompromisima sa političkim predstavnicima građana i drugih naroda;

delegati 5. kongresa definiraju

I. POLITIČKU POZICIJU STRANKE DEMOKRATSKE AKCIJE

SDA **potvrđuje poziciju bh. narodne stranke političkog centra otvorene za sve građane** Bosne i Hercegovine koji prihvataju njene programske ciljeve i zalažu se za:

1. **Bosnu i Hercegovinu – državu zakona.**
2. **Afirmaciju bh. identiteta** kao zajedničke odrednice pripadnosti Bosni i Hercegovini – demokratskoj državi svih njenih građana;
3. **Građansko društvo i vladavinu prava**, prema standardima demokratskih zemalja,
4. **Unutarnju i vanjsku integraciju** Bosne i Hercegovine što podrazumijeva i provođenje reformi za efikasnije i jeftinije institucije sposobne da djeluju u cijeloj državi i ispunjavaju uvjete za članstvo u EU, NATO i ostalim evroatlantskim strukturama.

5. **Zaštićena etnička i druga kolektivna prava** u skladu sa demokratskim standardima i bh. specifičnostima;
6. **Kulturne i civilizacijske vrijednosti** uz zaštitu i razvijanje bh. identiteta;
7. **Očuvanje vrijednosti antifašizma** na kojima je sazdan demokratski svijet, a protivni se svim oblicima diskriminacije i totalitarizma.
8. **Očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995**, usvajanje zakona o zabrani negiranja holokausta i genocida, odgovornost i brigu za rješavanje problema boračke populacije i porodica.
9. **Rješavanje problema i otvorenih pitanja sadašnjosti i budućnosti**, uz stvaranje uvjeta i podršku radu institucija koje istražuju prošlost, stradanja i zločine kako bi svi nestali bili pronađeni i dostojanstveno sahranjeni, a odgovorni za zločine kažnjeni;
10. **Izgradnju povjerenja među narodima i građanima** što je bitno za reuspostavu multietničkog bh. društva, uz utvrđivanje istine o stradanjima u periodu 1992-1995.
11. **Podršku institucijama za provođenje zakona** u borbi protiv kriminala i korupcije, procesuiranje odgovornih za ratne zločine;
12. Stvaranje uvjeta i stimuliranje ekonomski održivog **povratka prognanika** i raseljenih lica je naš strateški interes. To pitanje ne smatramo riješenim sve dok postoji interes i spremnost za povratak. Ravnomjieran razvoj i demografska struktura stanovništva poput predratne omogućava otvorenost društva i suradnju svih nivoa vlasti.
13. **Razvijanje vrijednosti i principa solidarnosti** između ekonomski razvijenijih dijelova BiH prema manje razvijenim područjima, posebno Goražda tj. Jugoistočne Bosne i Hercegovine.
14. **Regionalnu stabilnost i suradnju** posebno sa susjednim zemljama – Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, kao osnovom za unutarnju stabilnost i ekonomski prosperitet naših zemalja, smatramo važnim prioritetom naše politike.

II.

USTAVNA REFORMA

SDA smatra da je **neophodno što prije pristupiti provođenju ustavne reforme** sa ciljem integracije zemlje, uspostave efikasnijih i jeftinijih institucija koje mogu funkcionirati na cijelom teritoriju države Bosne i Hercegovine i raditi na bržem ispunjavanju uvjeta za članstvo naše zemlje u evroatlantskim strukturama. Prije odlaska OHR moramo na ustavan način u bh. institucije ugraditi insrtrumente deblokade njihovoga rada i sprečavanja antidejtonskih akitvnosti.

SDA se zalaže za **uređenje Bosne i Hercegovine kao Republike – pravne, građanske, demokratske i regionalizirane države sa tri nivoa vlasti – lokalni, regionalni i državni i teritorijalnom organizacijom na temelju ekonomskih, geografskih i historijskih kriterija.**

U skladu sa ustavnom i postprijemnom obavezom članstva u Vijeću Evrope neophodno je uskladiti Ustav sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Sarajevo kao glavni grad države u okviru šireg regiona, trebalo bi da obuhvati najmanje 10 predratnih općina sa područja oba entiteta.

Raspodjela nadležnosti između ovih nivoa bila bi regulirana u skladu sa Evropskom konvencijom o lokalnoj

samoupravi i Poveljom o evropskim regijama. Funkcioniranje državnog nivoa bilo bi uređeno kao u sličnim demokratskim multietničkim zemljama i prilagođeno bh. specifičnostima.

Do promjene Ustava treba doći **intenzivnim razgovorima bh. političkih subjekata** uz učešće vladinog i nevladinog sektora jer se jedino tako može osigurati neophodni konsenzus. U tom procesu bit će nam potrebna pomoć **Venecijanske komisije i sličnih međunarodnih pravnih institucija**. Imajući u vidu položaj i odgovornost OHR u provođenju Dejtonskog sporazuma bit će potrebno i učešće OHR, kao i pomoć i podrška drugih zemalja članica Vijeća za implementaciju mira.

III.

BOSANSKOHERCEGOVAČKI I ETNIČKI IDENTITET, VJERSKA PRAVA I SLOBODE, TRADICIONALNE VRIJEDNOSTI

Afirmacija bh. indentiteta kao zajedničke odrednice svih građana Bosne i Hercegovine podrazumijeva njegovanje i razvijanje tradicionalnih vrijednosti tolerancije i suživota naših naroda, njihovih različitih kultura i religija. Raznolikosti i različitosti su naše prednosti, nikako nedostaci. Kultura svakog od bh. naroda je dio kulturne baštine svih nas, a ne samo naroda iz kojeg potiče.

Bh. identitet nije negiranje etničke i konfesionalne pripadnosti Bošnjaka, Srba, Hrvata i ostalih, već razvijanje osjećaja pripadnosti državi Bosni i Hercegovini.

Ravnopravnost naroda i zaštita različitih etničkih vrijednosti je temelj Bosne i Hercegovine. *Etnička prava uskladiti sa Odlukom Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda*, a druga kolektivna prava sa demokratskim standardima. Ova prava moraju biti zaštićena na cijelom teritoriju države Bosne i Hercegovine. Istovremeno, ona ne mogu biti u suprotnosti sa interesima države Bosne i Hercegovine i univerzalnim ljudskim pravima i slobodama i ne dovoditi u pitanje prava drugih.

To znači i punu **ravnopravnost bosanskog, srpskog i hrvatskog jezika** i afirmaciju institucija u oblasti odgojno-obrazovnih, kulturnih i humanitarnih djelatnosti.

Poštivanje različitih svjetonazora i sloboda vjere što podrazumijeva i vraćanje oduzete imovine vjerskim zajednicama / crkvama, obnovu porušenih i oštećenih vjerskih i objekata i kulturno-historijskog naslijeđa uopće.

Odnosi između države i vjerskih zajednica i njihovo mjesto u društvu treba da budu regulirani kao u zemljama demokratskog svijeta i prilagođeni bh. prilikama, podrazumijevajući pravo na zdravstveno i penziono osiguranje svih vjerskih službenika.

IV. ODBRANA, SIGURNOST I PRAVOSUĐE

SDA će djelovati odgovorno i biti **pokretačka snaga** na **putu naše zemlje prema članstvu u NATO**, uvijek vodeći računa i o regionalnoj stabilnosti (Aneks Ib Dejtonskog sporazuma – BiH, Republika Hrvatska, Srbija i Crna Gora).

Zalagat ćemo se za **cjelovitu i suštinsku reformu policijskog sistema** kako bismo osigurali jedinstveno djelovanje agencija za provedbu zakona i efikasnu borbu protiv kriminala i korupcije. To podrazumijeva multietnički sastav, profesionalnost i neovisnost ovih institucija koje moraju raditi u okviru zakona i izvan dometa nezakonitog političkog uticaja. Etnički sastav ovih institucija treba da odgovara popisu stanovništva.

Zalagat ćemo se za **efikasan pravosudni sistem** uz nužnu dogradnju i jačanje ovih institucija. To podrazumijeva i uspostavu institucije **Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine** da bi se omogućila jedinstvena primjena zakona, zaštita ljudskih prava i sloboda na cijelom teritoriju države.

Izuzetno važnim smatramo **rad institucija Bosne i Hercegovine na procesuiranju odgovornih za ratne zločine** i učinit ćemo sve da stvorimo uvjete za njihov što uspješnije djelovanje. Sukladno međunarodnom pravu i uz pomoć međunarodne zajednice radit ćemo na zaključivanju sporazuma sa susjednim zemljama kako bi se osobama sa dvojnim državljanstvom onemogućilo izbjegavanje krivične odgovornosti. Jedino se tako može osigurati da osumnjičeni za ratne zločine odgovaraju pred sudom države u kojoj su počinili zločine.

V. VANJSKA POLITIKA

Članstvo u NATO i Evropskoj uniji je strateški interes i prioritet naše vanjske politike.

Iznimno važnom smatramo **gradnju posebnih odnosa sa susjednim državama** – Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom kao i ostalim zemljama na području bivše Jugoslavije i regiona. **Smatramo da je to zajednički interes jer doprinosi rješavanju političkih i unutrašnjih odnosa kako u BiH tako i u tim zemljama.** Posebni odnosi između naših država nisu samo politički, već i zajednički ekonomski interes.

Razvijanje i unapređenje **prijateljskih odnosa sa zemljama članicama Vijeća za implementaciju mira i stalnim članicama Vijeća sigurnosti UN** također je prioritet naše vanjske politike. Poseban značaj i dalje ćemo davati razvijanju i jačanju prijateljskih odnosa sa Sjedinjenim Američkim Državama i članicama Evropske unije.

Iskoristit ćemo naše prednosti za razvijanje i unapređenje prijateljskih odnosa sa zemljama Organizacije islamske konferencije. Tako bi i naši ekonomski potencijali bili bolje iskorišteni. Sa tim ciljem radit ćemo na postizanju unutaršnjeg konsenzusa za prijem BiH **u članstvo OIC.**

U okviru međunarodne **antiterorističke koalicije** borit ćemo se protiv svakog oblika terorizma i nasilja.

VI. EKONOMSKA POLITIKA / EKONOMSKI OPORAVAK I RAZVOJ

Za vođenje ekonomske politike, posebno razvojne, neophodno je osigurati ustavne i zakonske pretpostavke da se ta politika vodi sa nivoa države. To znači uspostavu i organizaciju jedinstvenog ekonomskog prostora na području cijele BiH koji funkcioniše prema principima i zahtjevima EU.

Okončati procese promjena vlasničkih odnosa u procesu privatizacije koji mogu biti ključni element za razvoj i jačanje ekonomskih potencijala zemlje.

Učinit ćemo sve da se efikasno pokrenu **javni radovi** (saobraćajna infrastruktura, energetski sektor) **uz poštivanje i dogradnju postojeće zakonske procedure** – od donošenja odluka za gradnju do izbora investitora, uz neophodnu zaštitu prirodne okoline i interesa lokalne zajednice. *To podrazumijeva usvajanje i ažuriranje prostornih planova na svim nivoima.*

Sa tim ciljem potrebno je zakonski regulirati javno-privatno partnerstvo, a sistem koncesija učiniti efikasnijim.

Posebno se usmjeriti na **poljoprivrednu proizvodnju i ruralni razvoj** kao strateški državni interes i mogućnost dodatnog zapošljavanja, ravnomjernog ekonomskog razvoja zemlje i smanjenju vanjskotrgovinskog deficita.

Poticati **razvoj izvoznoorijentiranih privrednih subjekata** u oblastima gdje imamo komparativne prednosti (metalna i namjenska industrija, prerada drveta, kože i tekstila, turizam itd.).

Zalagat ćemo se za **zaštitu prirodnih resursa** (vode, šumska i rudna bogatstva te ekološka zaštita prirodne sredine) uz balansiranje te zaštite i neophodnog razvoja, *što uključuje sveobuhvatno praćenje klimatskih promjena i poduzimanje odgovarajućih mjera.*

Osigurati **zakonske pretpostavke** i uvjete za smanjenje izdvajanja koja opterećuju (usporavaju) razvoj. Osigurati domaće mehanizme finansijske podrške i poticaja domaćoj proizvodnji i privredi (razvojna banka isl) uz eventualnu preraspodjelu javnih prihoda. Poticati, ohrabrivati i poboljšati efikasnost inozemnih ulaganja u razvoj i zapošljavanje.

Podržati **ravnomjeran razvoj Bosne i Hercegovine** odnosno svih njenih regija. To se, između ostaloga, može postići boljom međusobnom suradnjom i povezivanjem te poticajem investiranja u određene regije.

VII. POLITIKA PREMA BORAČKOJ POPULACIJI

SDA je odlučna u nastojanjima da u oblasti boračko-invalidske zaštite osigura dostignuti obim prava boračkih populacija u skladu sa njihovim potrebama i realnim mogućnostima društva. Posebna pažnja bit će posvećena upošljavanju pripadnika boračke populacije i članova njihovih porodica.

Zahtijevat ćemo da prava branilaca budu jednaka bez obzira na sadašnje mjesto boravka.

Podržavamo nastojanja da se na jedinstven način baštine tekovine antifašističke borbe 1941-1945 i odbrambeno-osolobodilačkog rata 1992-1995 godine.

VIII. SOCIJALNA POLITIKA

Zalažemo se za **Bosnu i Hercegovinu kao pravednu socijalnu državu**. Izdvajanja za socijalne potrebe uskladiti sa ekonomskim mogućnostima, a postojeća sredstva rasporediti pravednije i racionalnije sprečavajući zloupotrebe i stvarajući neophodne uvjete onima kojima su ta sredstva nužna. Prioritet dati socijalnoj sigurnosti porodica šehida i poginulih branilaca Bosne i Hercegovine te invalida.

Osigurati **dovoljno sredstava za zaštitu prava civilnih žrtava rata**, poboljšanje materijalnog i socijalnog položaja teških invalida i osoba sa specijalnim potrebama, osobito djece.

Osigurati **isplatu dostignutog i usklađenog nivoa redovnih penzija**. Za beneficirane i prijevremene penzije po raznim osnovama osigurati redovne uplate iz budžeta kako ne bi bila ugrožena isplata redovnih penzija. Iznaci i dodatne izvore za redovno punjenje penziono-invalidskog fonda.

Podržavati i unapređivati stalni dijalog između sindikata, poslodavaca i vlada.

Zdravstvenu zaštitu reformirati i racionalizirati. Razvijati i jačati princip solidarnosti i osiguranje zdravstvene zaštite građana od rođenja do kraja života. Uvesti alternativno zdravstveno i dopunsko penziono osiguranje na komercijalnom principu.

IX. OBRAZOVANJE, NAUKA I KULTURA

Zalažemo se za obrazovni sistem neopterećen ideologijom, etničkom, vjerskom ili bilko kojim drugim vidom netolerancije. **Uvažavanje specifičnosti i poštivanje kulturoloških različitosti** treba da bude zastupljeno u obrazovno-odgojnom sistemu. I dalje ćemo se boriti za jedinstven, moderan i kvalitetan obrazovni sistem što podrazumijeva implementaciju zajedničke nastavno-obrazovne jezgre. To će dovesti do ukidanja svih oblika nejednakosti učenika i nastavnika te podvajanja po bilo kojem osnovu.

Zalagat ćemo se za izgradnju društva baziranog na znanju i u kojem će obrazovanje biti tretirano kao jedan od važnijih razvojnih resursa.

Visoko obrazovanje treba da u **potpunosti bude usklađeno sa principima Bolonjske deklaracije**. Potrebno je osigurati kvalitet koji će mlađim generacijama omogućiti ravnopravan pristup eminentnim svjetskim univerzitetima i tržištu rada.

Razvoj bh. društva temeljit ćemo na naučnim principima tj. razvoja i afirmacije nauke i tehnologije u našoj zemlji. To znači i ulaganje u nauku, naučno-istraživačke razvojne procese kao bitne preduvjete naučno-tehnološkog i ekonomskog razvoja.

Zalagat ćemo se za povezivanje sa svjetskim i evropskim kulturološkim tokovima uz afirmaciju i promociju bh. kulturno-historijskog naslijeđa. Posebnu pažnju posvetit ćemo razvoju informatike i primjeni njenih najsavremenijih dostignuća u odgojno-obrazovnom sistemu.

Poboljšat ćemo strukturu upisa i obrazovanja te uskladiti kapacitete srednjoškolskih i visokoškolskih institucija sa potrebama suvremenog razvoja kod nas i u svijetu.

Iskorjenjivanje nepismenosti i osiguranje osnovnog obrazovanja za sve bh. građane jedan je od glavnih ciljeva naše odgojno-obrazovne politike.

X.

PORODICA, ODGOJ I DRUŠTVO

Nastavit ćemo promovirati **vrijednosti porodice kao temelja stabilnog i zdravog društva**. Zaštita porodice, odgoj i obrazovanje djece važan su segment naše politike.

Stradanja i dešavanja u proteklom periodu negativno su uticala na stabilnost porodice, posebno odgoj djece u njoj. Zato će SDA preko zvaničnih institucija, ali i naše **Asocijacije FATMA**, i dalje posebnu pažnju posvećivati odgoju djeteta.

Insistirat ćemo na zaštiti žene – majke i porodica sa više djece. Podržavat ćemo i raditi na unapređenju predškolskog obrazovanja, a posebnu pažnju posvetit ćemo odgoju i obrazovanju djece sa posebnim potrebama i djece bez roditelja.

Dosljedno ćemo se zalagati za sprečavanje i borbu protiv tzv. **pošasti suvremenog svijeta** koje posebno destruktivno djeluju na djecu i porodicu – narkomanija, prostitucija, alkoholizam itd.

Pojačati napore, uz sistematske mjere, koje će stimulirati pomoć porodicama sa više djece i tako zaustaviti negativan trend nataliteta.

XI.

SREBRENICA

Područje sa kojeg potiču žrtve genocida u Srebrenici i teritoriju Žepe kao zaštićene zone Ujedinjenih nacija, shodno rezolucijama vijeća sigurnosti br. 819 i 824, posvetit ćemo posebnu brigu. Zalagat ćemo se da ovo područje dobije poseban status koji će osigurati njegov razvoj i održivi povratak prognanog stanovništva.

U skladu sa rezolucijom Evropskog parlamenta, radit ćemo na donošenju zakona o obilježavanju genocida u Srebrenici.

XII.

DIJASPORA – ISELJENIŠTVO

Polazeći od činjenice da približno 1/3 građana BiH živi u inozemstvu i da su oni tamo već osigurali stalni boravak ili državljanstva, mnogi postali uspješni i ugledni građani tih zemalja a većina njih uživa poštovanje šire zajednice, SDA će i ubuduće posebnu pažnju posvećivati našoj dijaspori / iseljeništvu i suradnji sa njima.

Prvenstveno ćemo nastaviti raditi na **institucionalnom jačanju veza** i suradnje sa našim građanima u inozemstvu.

To podrazumijeva sve vidove suradnje od državnih do kulturno-obrazovnih segmenata. Najbolji način za ostvarivanje ove suradnje je uspostava državnog ministarstva za iseljeništvo i matice iseljenika.

Iseljeništvo treba da bude jedan od važnih mostova suradnje sa drugim državama. U tom kontekstu neophodna je izmjena Ustava BiH kako bi se svim građanima BiH u inozemstvu omogućilo da **zadrže i bh. državljanstvo** bez obzira da li naša zemlja ima bilateralne ugovore o dvojnog državljanstvu sa tim državama ili ne.

XIII.

SURADNJA SA DRUGIM POLITIČKIM STRANKAMA

Ciljeve naše politike ostvarivat ćemo u suradnji sa drugim političkim subjektima i strankama sa kojima je moguće postići dogovor i kompromise i koje imaju političke predstavnike u parlamentima.

To se u prvom redu odnosi na političke stranke čiji je prioritet jačanje suverene i demokratske Bosne i Hercegovine u avnojevim granicama – države ravnopravnih naroda i građana, i koje se zalažu za njeno članstvo u NATO, EU i drugim evroatlantskim strukturama. Ovo svakako podrazumijeva političke stranke koje imaju izabrane predstavnike iz hrvatskog, srpskog, bošnjačkog i ostalih bh. naroda.

Svoje ciljeve i prioritete realizirat ćemo **članstvom i aktivnim sudjelovanjem u Grupaciji evropskih narodnih stranaka**. U svom radu pridržavat ćemo se temeljnih odrednica programa Evropskih narodnih stranaka prilagođenog tradicionalnim vrijednostima našeg društva. Krajnji cilj SDA je punopravno članstvo u porodici narodnih stranaka Evrope.

XIV.

ODGOVORNOST BH. POLITIČARA I PRISUSTVO MEĐUNARODNE ZAJEDNICE I OHR

Smatramo da **bh. političari moraju sami, dijalogom, dogovorom i kompromisom** dolaziti do rješenja problema i otvorenih pitanja koja opterećuju našu zemlju.

Svjesni smo da u ovom vremenu u Bosni i Hercegovini nema idealnih rješenja, SDA će prihvatati realna rješenja za koja je moguće postići dogovor shodno evropskim demokratskim standardima i koja mogu biti usvojena u parlamentarnoj proceduri.

Želimo da se što prije okonča institucionalno prisustvo međunarodne zajednice (OHR) u našoj zemlji i da domaći politički subjekti preuzmu punu odgovornost.

Prije zatvaranja Ureda visokog predstavnika neophodno je u cijelosti provesti Dejtonski sporazum i omogućiti da institucije Bosne i Hercegovine funkcioniraju bez njegovoga prisustva. Zato je nužna ustavna reforma kojom bi, između ostaloga, ovlasti OHR bile prenijete na institucije Bosne i Hercegovine uključujući i mehanizme za sprečavanje antidejtonskih aktivnosti.

Da bi se omogućilo zatvaranje Ureda visokog predstavnika, neophodno je **u cijelosti provesti Dejtonski sporazum i omogućiti da institucije Bosne i Hercegovine funkcioniraju bez prisustva OHR.** Zato je neophodna ustavna reforma kojom bi, pored ostalog, ovlasti OHR bile prenijete na institucije Bosne i Hercegovine.

*Broj: 01-021- 615 /2009
Sarajevo, 26. 05. 2009. godine*

*Predsjedavajuća
Semih Borovac*